

Univerzitetska misao - časopis za nauku, kulturu i umjetnost [ISSN: 1451-3870]

Vol. 19, str. 44-60, 2018 god., web lokacija gde se nalazi rad: <http://um.uninp.edu.rs>

Tematska oblast u koju se svrstava rad: Društvene i humanističke nauke / podoblast: Filologija

Datum prijema rada: 25.12.2020.

Datum prihvatanja rada: 30.12.2020.

UDK : 378.147.:811.134.2(497.11)

doi: 10.5937/univmis2019044P

791.52:37.091.64(497.11)

Originalni naučni rad

STAVOVI UNIVERZITETSKIH NASTAVNIKA ŠPANSKOG JEZIKA PREMA FILMU KAO DIDAKTIČKOM SREDSTVU

Sonja Pajić

Fakultet društvenih nauka

Beograd/Srbija

sonjahornjak@live.com

Apstrakt

U nastavi španskog jezika širom sveta, zastupljena je primena filma kao didaktičkog sredstva. S obzirom na činjenicu da je ova tema nedovoljno istražena u Srbiji, u radu se razmatra primena filma kao didaktičkog sredstva u nastavi španskog jezika. Cilj istraživanja je sagledavanje trenutnog stanja primene filma na državnim i privatnim fakultetima u Srbiji i analiza stava predavača prema filmu kao didaktičkom sredstvu. Sprovedeno je istraživanje putem upitnika kojim se ispitivao stav predavača prema primeni filma u nastavi španskog jezika. Dobijeni rezultati ukazuju da činjenicu da se film ne primenjuje u dovoljnoj meri u Srbiji, da ne postoji njegova sistematska primena, da ne postoji razlika između državnog i privatnog visokog školstva po tom pitanju iako nastavnici imaju pozitivan stav prema primeni filma u nastavi španskog jezika. Na osnovu rezultata istraživanja, može se zaključiti da postoji osnova za sistematsko uvođenje filma u nastavni proces. Takođe, predlažu se smernice razvoja podrške primeni filma kako bi se unapredio proces nastave španskog jezika u Srbiji.

Ključne reči: film kao didaktičko sredstvo, španski kao strani jezik, istraživanje, državni i privatni univerziteti, stavovi predavača

ATTITUDES OF SPANISH LANGUAGE TEACHERS AT UNIVERSITY LEVEL TOWARDS FILM AS A DIDACTIC RESOURCE

Abstract

In Spanish language didactics in the world is present the the application of film as a didactic resource. In the paper is analyzed the application of film as a didactic resource in teaching Spanish. The purpose of research is to see the actual state of film application at public and private universities in Serbia, as well as attitudes of teachers towards film as a didactic resource. The research was conducted with the help of questionnaire which questioned the attitude of teachers towards the film application in Spanish language teaching. Obtained results point out at the fact that film is not used enough in Serbia, as well that do not exist its sistematical application, that there is no difference beetwen public and private educational system althdough teachers have positive attitude towards film application in Spanish language teaching. On the basis of the researchit can be concluded that there is ground for systematical implementation of film in teaching process. Also, guidelines are suggested in order to develop support to film application in order to promote Spanish language teaching process in Serbia.

Keywords: film as a didactic resource, Spanish as a foreign language, research, public and private universities, teacher's attitudes

UVODNE NAPOMENE

Poboljšanje kvaliteta nastave uvođenjem inovacija je impertiv koji se nameće predavačima na svim nivoima, a posebno u visokoškolskim institucijama. S obzirom na činjenicu da je film, kao efikasno didaktičko sredstvo, prisutan širom sveta u nastavi španskog jezika, u radu se razmatra primena filma u nastavi.

Za uvođenje filma kao didaktičkog sredstva u nastavne planove i programe državnih i privatnih univerziteta u Srbiji, potrebno je prethodno sagledati trenutno stanje u predmetnoj oblasti, kao i stav predavača prema primeni filma u nastavi. Analizom stava predavača i aktuelnom zastupljenošću u nastavi, može se uvideti da li postoji prostor za uvođenje ovog inovativnog sredstva u nastavu španskog jezika u Srbiji. Cilj istraživanja je sagledavanje trenutnog stanja primene filma na državnim i privatnim fakultetima u Srbiji i analiza stava predavača prema filmu kao didaktičkom sredstvu. Stav predavača na visokoškolskim institucijama predstavlja preduslov za dalji rad po ovom pitanju koji se može razviti u smeru podizanja svesti predavača kroz seminare, konferencije i obuke o didaktičkoj primeni filma.

TEORIJSKI OKVIR Prednosti filma u nastavi španskog jezika

U nastavi španskog kao stranog jezika, filmovi su dragoceni izvor informacija upravo zbog činjenice da predstavljaju autentičan materijal (Stempleski & Tomalin, 2001: 1). Filmom se preko vizuelne komponente i zvučnog inputa pruža kompletna poruka (Pons, 1998: 17). Stoga učenik bolje pamti informacije predstavljene audio-vizuelnim sredstvom u odnosu na informacije predstavljene u udžbeniku ili usmenim putem (Díaz Pérez, 2001: 263). Na filmu je prikazan lingvistički čin u kontekstu (Ruiz Fajardo 1994: 144), što je posebno značajno u nastavi stranog jezika. Vizuelna komponenta dozvoljava uočavanje neverbalne komunikacije. Pored jezika, prisutni su i elementi kulture jednog naroda, kao što su običaji i navike govornika, ponašanje, odeća, humor, svakodnevni život, čime se razvija sociokulturna kompetencija učenika (Peiffer, 2001: 38).

Teruel & Collado (2012: 71) ističu da preko filma učenik razvija lingvističku, sociolingvističku i pragmatsku kompetenciju. Što se tiče razvoja jezičkih veština, odgovarajućom primenom filma uz propratne aktivnosti razvijaju se sve četiri jezičke veštine, od veština slušanja i čitanja sve do od usmenog i pismenog izražavanja (Zamora Pinel, 2001: 32).

Bitna stvar je da učenici pored razvijanja različitih veština i kompetencija u radu sa filmom, razvijaju i motivaciju za učenje stranog jezika. Potrebno je individualizovati nastavu i zadovoljiti različite potrebe učenika kako bi se oni što više motivisali za učenje. (Hornjak, 2017: 14) A upravo se to može postići primenom filma u nastavi.

Uloga nastavnika u procesu primene filma

Uloga nastavnika u procesu primene filma je ključna jer je na njemu odgovornost za uspešnu realizaciju časa i stvaranje okruženja za učenje (Lonergan, 1984: 5). Posao nastavnika počinje tamo gde se završava funkcija medija. U radu sa filmom, nastavnik pruža objašnjenja i podstiče razmenu mišljenja (Ferrés Prats, 1992: 53).

Film je pomoć nastavniku ali nikako nije osmišljen da ga zameni (Lonergan, 1984: 5). Kod nekih nastavnika, prisutan je i problem adaptacije na novu kulturu i nov način razmišljanja i komunikacije (Ferrés Prats, 1992: 55).

Uloga nastavnika je odgovorna i zahtevna jer treba da ima u vidu brojne kriterijume. Takođe, nastavnik organizuje propratne aktivnosti koje se odnose na odgledani filmski materijal. (Hornjak, 2017: 32) Posebno se ističe činjenica da je „polazna tačka za rad sa filmom je da nastavnik poseduje svest o filmu kao didaktičkom sredstvu” (Hornjak, 2017: 32).

Zbog svega navedenog, uloga nastavnika, kao i stav prema inovativnim didaktičkim sredstvima je od presudnog značaja jer od nastavnika zavisi da li će i kako primenjivati didaktička sredstva u nastavi.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je sagledavanje statusa trenutne upotrebe filma, kao i stava nastavnika na državnim i privatnim fakultetima prema primeni filma u nastavi španskog jezika. Hipoteza je bila da profesori poseduju pozitivan stav ali da film ne primenjuju u dovoljnoj meri u nastavi.

Metod prikupljanja podataka je bilo anketiranje. Instrument u vidu upitnika je sadržao 13 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, u skladu sa kriterijumima koji predlaže Dörnyei (2003: 16–17), kao što su odgovarajuća dužina i format upitnika, raspored pitanja, logička struktura i jasna uputstva. Statistička obrada podataka je izvršena u SPSS programu (Statistical Package for the Social Sciences), pri čemu je korišćen hi-kvadrat test. Uzorak su činili profesori španskog jezika koji predaju španski kao strani jezik na privatnim i državnim fakultetima u Srbiji. Na upitnik je odgovorilo 15 ispitanika (n=15), što predstavlja reprezentativan uzorak (9 predavača sa državnih, a 6 predavača sa privatnih) jer se španski kao strani jezik u Srbiji uči na ukupno 22 fakulteta (6 državnih i 16 privatnih). Državni fakulteti su mahom društveno-humanističkog i turističkog tipa, dok su privatni fakulteti fakulteti menadžmenta i ekonomije, turizma i hotelijerstva, kulture i medija. Upitnik je bio anonimna u cilju dobijanja što iskrenijih odgovora.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I DISKUSIJA

Razlike u stavovima predavača sa državnih i privatnih fakulteta utvrđivane su preko hi-kvadrat testa (pri kojem su relevantne sledeće vrednosti: vrednost hi-kvadrat testa– χ^2 , nivo statističke značajnosti– p, i stepeni slobode– df).

Prvim pitanjem smo želeli da utvrdimo da li nastavnici uopšte koriste inovacije u nastavi. Vrednosti hi-kvadrat testa potvrđuju da ne postoje statistički značajne

razlike između odgovora dve grupe predavača ($p=0,215$) pri vrednosti $\chi^2=1,538$. Ukupno je 86,7% predavača potvrdilo da koristi novine u nastavi, od čega 7 (46,7%) sa državnih i 6 (40%) sa privatnih fakulteta. Samo 2 predavača sa državnih fakulteta (13,3%) ne koristi inovacije. Dobijeni odgovori ukazuju na činjenicu da su nastavnici koriste inovacije u nastavi, što svakako doprinosi poboljšanju procesa nastave.

Na pitanje koje su to inovacije, odgovori su bili da najčešće koriste kompjutere u vidu Powerpoint prezentacija (38,2% predavača sa državnog i 23,1% sa privatnog fakulteta), prezentacije pomoću postera (2 profesora sa privatnih ili 15,4%) i časopise (2 profesora sa državnog 15,4% i 1 sa privatnog fakulteta 7,7%). Nisu uočene statistički značajne razlike između predavača sa državnih i privatnih fakulteta ($p=0,250$ pri vrednosti $\chi^2=2,773$).

Na pitanje da li koriste audio-vizuelna sredstva, čak 93,3% ispitanika je odgovorilo potvrdno. Samo 1 ispitanik sa državnog fakulteta ne koristi audio-vizuelna sredstva u nastavi. Nije uočena statistički značajna razlika između dve grupe ispitanika ($p=0,398$ pri niskoj vrednosti $\chi^2=0,714$). Uviđa se da je situacija slična i na državnim i na privatnim fakultetima po pitanju primene audio-vizuelnih sredstava u nastavnom procesu

Sledećim pitanjem se direkto ispitivalo da li koriste film u nastavi. Predavači na državnim i privatnim fakultetima u približnoj meri koriste film u nastavi, jer nema statistički značajne razlike između dve grupe ispitanika ($p=0,519$ pri vrednosti $\chi^2=0,417$). Ukupno 3 ispitanika sa državnih i 3 ispitanika sa privatnih fakulteta, odnosno 40% uzorka koristi film u nastavi, dok 6 profesora sa državnog (40%) i 3 sa privatnog (20%) uopšte ne koristi ovo sredstvo. Na osnovu dobijenih odgovora se uočava da manje od polovine ispitanika koristi film kao didaktičko sredstvo, odnosno da film nije široko rasprostranjen niti sistematski zastupljen u nastavi španskog jezika na fakultetima.

Ispitanici koji koriste film su se zatim izjasnili koliko često ga koriste. Ne postoji statistički značajna razlika između dve grupe ispitanika ($p=0,999$), jer je podjednak broj izjavio da jednom mesečno koristi film (2 ispitanika sa državnog ili 33,3% i 2 sa privatnog). Po jedan ispitanik sa državnog (16,7%) i 1 sa privatnog fakulteta samo jednom godišnje koriste film, što ukazuje na malu učestalost korišćenja. Time je još jednom potvrđeno da film kao didaktičko sredstvo nije dovoljno zastupljen u nastavi španskog jezika u Srbiji, jer i nastavnici koji koriste film, čine to sporadično i nedovoljno često.

Razlozi nekorisćenja filma su sadržani u nepostojanju tehničkih uslova na fakultetima i zbog više vremena potrebnog za pripremu časa. Ukupno 7 ispitanika je izjavilo da na fakultetu ne postoje tehnički uslovi, od toga je 5 ispitanika sa državnih (55,6%) a 2 ispitanika su sa privatnog fakulteta (22,2%). Po 1 ispitanik sa državnog i privatnog fakulteta je naveo više vremena potrebnog za pripremu časa. Ni ovde nisu konstatovane statistički značajne razlike ($p=0,578$) pri vrednosti $\chi^2=0,309$. Može se zaključiti da je razlog neprimenjivanja filma mahom nepostojnje tehničkih uslova na fakultetima, pri čemu u tome prednjače državni fakulteti. S obzirom na to da mali procenat ispitanika ne koristi filmove zbog potrebnog vremena za pripremu časa, to znači da ni motivacija ni stav nastavnika nisu problem za primenu filma na času.

U sledećem pitanju ispitanici su iskazali svoj stav prema efikasnosti primene filma u nastavi. Ukupno 86,7% ispitanika, pri čemu je 7 ispitanika sa državnih

fakulteta (46,7%) i 6 sa privatnih (40%), smatra da je film efikasno didaktičko sredstvo. Samo dva ispitanika sa državnih fakulteta deli suprotno mišljenje (13,3%). Takođe, u stavu prema efikasnosti filma u nastavi ne postoje značajne razlike ($p=0,215$ pri vrednosti $\chi^2=1,538$). Potvrdilo se da visok procenat ispitanika zastupa pozitivan stav prema filmu u nastavi, što predstavlja dobru osnovu za eventualno uvođenje filma u nastavni proces.

Čak 13 ispitanika je izjavilo da su motivisani za primenu filma u nastavi španskog jezika. I to 7 ispitanika sa državnih fakulteta (46,7%), i 6 sa privatnih (40%). Pri tome, ne postoje statistički značajne razlike ($p=0,215$) pri vrednosti $\chi^2=1,538$. Motivisanost predavača je preduslov za rad na uvođenju filma u nastavni proces.

Pored motivacije profesora, bitna je i motivacija studenata. Apsolutno svi ispitanici su izjavili da su studenti motivisani za ovaj način rada. Dobijeni odgovori su izuzetno značajni jer su studenti ciljna grupa kojoj je film kao didaktičko sredstvo usmeren.

Na pitanje da li su upoznati sa pravilima upotrebe filma na času, svi ispitanici su odgovorili potvrdno. Iznenađuje činjenica da su apsolutno svi ispitanici upoznati sa pravilima primene filma jer su dosta čitali o tome. I ovaj podatak govori u prilog motivaciji nastavnika za primenu inovacija u nastavi.

Svi ispitanici su ponovo potvrdno odgovorili da bi sami odvojili potrebno vreme za sačinjavanje plana aktivnosti i organizovanje časa. Ovaj podatak je izuzetno značajan, jer govori da su apsolutno svi ispitanici motivisani za primenu filma u nastavi.

Postavilo se pitanje o potrebi korisnosti obuke za upotrebu filma u nastavi. Većina ispitanika se izjasnila da bi takva obuka bila korisna, 14 ispitanika, od kojih su 8 sa državnim (53,3%) i 6 sa privatnih fakulteta (40%). Samo 1 ispitanik sa državnog fakulteta smatra da im obuka ne bi koristila. U odgovorima ne postoje statistički značajne razlike ($p=0,398$) pri vrednosti $\chi^2=0,714$.

Što se tiče pitanja o značaju filma, ukupno 13 ispitanika (86,7%) tj. 8 sa državnog (53,3%) i 5 sa privatnog (33,3%) smatraju da je film značajno didaktičko sredstvo, a ne samo razonoda. Samo po jedan ispitanik sa oba fakulteta (6,7%) smatra da je film razonoda. Ni u ovim odgovorima ne postoje statistički značajne razlike između dve grupe ispitanika ($\chi^2=0,096$ $p=0,756$). Na osnovu stavova ispitanika pokazalo se da imaju visoko razvijenu svest o efikasnosti filma u nastavi španskog jezika.

Kada se govori o prednostima filma kao didaktičkog sredstva, ispitanici smatraju da film poboljšava usvajanje gramatičke strukture i znanja o kulturi (5 sa državnog ili 33,3% ali nijedan sa privatnog fakulteta), poboljšava izgovor (što smatra 4 ispitanika sa privatnog tj. 26,7% i 3 sa državnog fakulteta ili 20%), usvajanje neverbalne komunikacije (1 sa državnog ili 6,7% i 2 sa privatnog ili 13,3%). Stavovi dve grupe ispitanika su slični jer nema statistički značajne razlike između odgovora ($p=0,079$ pri vrednosti $\chi^2=5,079$). Odgovori ukazuju da su ispitanici upoznati sa prednostima koje pruža film u nastavi.

Kada se posmatra doprinos filma poboljšavanju znanja o hispanskoj kulturi, većina ispitanika smatra da film doprinosi tome (93,3%) i to 8 ispitanika sa državnog (53,3%) i 6 sa privatnog (40%). Samo jedan ispitanik sa državnog fakulteta (6,7%)

nije podržao prethodno mišljenje. Generalno se može zaključiti da ispitanici iskazuju slične stavove ($p=0,398$ pri vrednosti $\chi^2=0,714$).

Kada je u pitanju poboljšanje u usvajanju gramatike, ispitanici su dali pozitivan odgovor (86,7%). Pokazalo se da ukupno 7 ispitanika sa državnog (46,7%) i 6 sa privatnog fakulteta (13,3%) smatra da film doprinosi unapređivanju gramatike kod studenata. Samo dva ispitanika sa državnog fakulteta se nije složilo (13,3%) po ovom pitanju. Takođe i po pitanju uticaja filma na usvajanje znanja iz gramatike, ispitanici su iskazali sličan stav ($p=0,215$ pri vrednosti $\chi^2=1,538$).

ZAKLJUČAK

Na osnovu sagledanih odgovora predavača sa državnih i privatnih fakulteta, zaključuje se da zastupljenost filma u nastavi španskog jezika postoji, ali u nedovoljnoj meri. Stoga je potvrđena početna hipoteza. Takođe, može se reći da nastavnici poseduju ujednačen pozitivan stav prema primeni filma kao didaktičkog sredstva. Značajno je da su predavači sa obe grupe fakulteta upoznati sa prednostima primene filma u vidu poboljšanja gramatičke i kulturne kompetencije studenata. Svest predavača na visokoškolskim institucijama o inovacijama u nastavi predstavlja preduslov za dalji rad na uvođenju filma u nastavu u cilju poboljšanja kvaliteta nastave. Pritom, ističe se i činjenica da su predavači veoma zainteresovani i motivisani za ovaj način rada, kao i za usavršavanje kompetencija predavača u vidu obuka i seminara.

Na osnovu pozitivnog stava predavača, može se zaključiti da postoji prostor za sistematsko uvođenje filma kao didaktičkog sredstva u nastavu španskog jezika na državnim i privatnim fakultetima u Srbiji. Smernice za dalji rad na uvođenju filma u nastavni proces podrazumevaju organizovanje obuka, konferencija i seminara koji bi pomogli predavačima u osavremenjavanju svojih planova i široj upotrebi filma kao didaktičkog sredstva u visokoškolskom nivou obrazovanja u Srbiji.

BIBLIOGRAFIJA

1. Díaz Pérez, J. C. (2001). Del cine y los medios tecnológicos en la enseñanza de español/LE, u: A. M. Gimeno Sanz (Ed.), Actas del XII Congreso Internacional de ASELE (pp. 263–272). Universidad Politécnica de Valencia.
2. Dörnyei, Z. (2003). Questionnaires in Second Language Research: Constructing, administering, and processing, Mahwah: New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.
3. Ferrés Prats, J. (1992). Vídeo y educación, Barcelona: Ediciones Paidós.
4. Hornjak, S. (2015). Film u nastavi španskog jezika, Beograd: Zadužbina Andrejević.
5. Loneragan, J. (1984). Video in Language Teaching, Cambridge: Cambridge University Press.
6. Pons, J. A. (1998). Usos orales de la lengua en los diálogos de cine, Frecuencia L, revista de didáctica Español como Lengua Extranjera, 9, 17–23.
7. Peiffer, V. (2001). El cine y las nuevas tecnologías educativas en la clase de ELE. Resultados de una experiencia. Tecnologías de la Información y de las Comunicaciones en la Enseñanza de ELE, 37–44.

8. Ruiz Fajardo, G. (1994). Video en clase: virtudes y vicios, u: L. Miquel & N. Sans (Eds.), *Didáctica del Español como Lengua Extranjera*, Madrid, Expolingua, v. 2 (pp. 141–160). Madrid: Fundación Actilibre.
9. Stempleski, S. & Tomalin, B. (2001). *Film*, Oxford: Oxford University Press.
10. Teruel, R. O. & Collado, M. A. G. (2012). La mezcla de géneros en el cine actual. Propuesta didáctica de *La Comunidad* (Alex de a Iglesia, 2000), u: *Actas del Congreso Iberoamericano de las lenguas en la Educación: las lenguas en la educación, cine, literatura, redes sociales y nuevas tecnologías* (pp. 71–80). Secretaría General Técnica.
11. Zamora Pinel, F. (2001). Aplicación del cine a la clase de E/LE, *Cuadernos Cervantes de la lengua española*, 33, 32–33.

RESUME

The application of film as a didactic resource has many advantages in the process of learning Spanish as a foreign language. The key factor in implementation of this resource in the educational system is the attitude of teachers. The research showed actual state of film application at public and private universities in Serbia, as well as attitudes of teachers towards film as a didactic resource. The research was conducted with the help of questionnaire which questioned the attitude of teachers towards the film application in Spanish language teaching. Obtained results point out at the fact that film is not used enough in Serbia, as well that do not exist its sistematical application. The research also showed that there is no difference beetwen public and private educational system althdough teachers have positive attitude towards film application in Spanish language teaching. On the basis of the research can be concluded that there is ground for systematical implementation of film in teaching process in Serbia.